

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.04.2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010, ECLI:CZ:NS:2013:29.NSCR.45.2010.1

Číslo: 86/2013

Právní věta:

Vyjde-li po schválení oddlužení najevo, že dlužník navrženým oddlužením sledoval nepoctivý záměr, je to důvodem ke zrušení schváleného oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

Dlužník je ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 písm. b), odst. 3 insolvenčního zákona povinen uvést v seznamu závazků i pohledávku, jejíž pravost (důvodnost) zpochybňuje.

Z toho, že dlužník v seznamu závazků zamlčel své zahraniční věřitele a že v seznamu svého majetku neoznačil majetek tvořený podíly v zahraničních společnostech, lze usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka při oddlužení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.04.2013

Spisová značka: 29 NSCR 45/2010

Číslo rozhodnutí: 86

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence, Konkurs, Oddlužení

Předpisy: § 104 IZ

§ 395 odst. 1 písm. a) IZ

§ 405 odst. 1 IZ

§ 418 odst. 1 písm. a) IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 30. 3. 2010 zrušil M ě s t s k ý s o u d v Praze (dále jen „insolvenční soud“) k návrhu věřitele SA schválené oddlužení dlužníka S. B. (bod I. výroku), prohlásil konkurs na majetek dlužníka (bod II. výroku) a určil, kdy nastávají účinky prohlášení konkursu (bod III. výroku).

Insolvenční soud vyšel z toho, že:

- 1) Usnesením ze dne 31. 7. 2008 zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a povolil jeho oddlužení.*

2) Po schůzi věřitelů konané 15. 9. 2009 schválil insolvenční soud usnesením z téhož dne oddlužení plněním splátkového kalendáře.

3) Při rozhodování o schválení oddlužení vycházel insolvenční soud z informací dlužníka, především ze seznamu majetku a seznamu závazků předloženého dlužníkem v přistoupení k insolvenčnímu návrhu ze dne 11. 6. 2008 (A-11) a (k výzvě insolvenčního soudu) v jeho doplnění (A-15). Ze seznamů se podávalo, že dlužník má tři (označené) věřitele s pohledávkami ve výši necelých 300 000 Kč a že jeho jediný majetek tvoří zůstatky na dvou účtech ve výši necelých 30 000 Kč a hi-fi souprava v hodnotě 5000 Kč.

4) Podle zprávy insolvenčního správce ze dne 26. 8. 2008 (B-1) vedle závazků uvedených v seznamu závazků přihlásil pohledávku ve výši 33 055 486,91 Kč, z titulu daně z příjmu, kterou neuhradila společnost SB, jejímž byl dlužník jednatelem, věřiteli FCH. Ohledně pohledávky bylo v Německu zahájeno soudní řízení, které dosud nebylo pravomocně ukončeno, insolvenční správce nepovažuje pohledávku za oprávněnou a pohledávka byla popřena při přezkumném jednání konaném 26. 1. 2009. Incidenční spor o určení pravosti pohledávky vedený insolvenčním soudem nebyl dosud ukončen.

5) Podáním ze dne 19. 1. 2009 navrhl věřitel SU, který není účastníkem insolvenčního řízení, aby insolvenční soud zrušil schválené oddlužení. V návrhu uvedl, že dlužník s J. L. podnikali pod hlavičkou společnosti LB, dlužník je předsedou představenstva SAG (jediný společník zaměstnavatele dlužníka – věřitele SAP, s. r. o.) a patrně figurují i v dalších společnostech této skupiny. V rámci podnikatelské činnosti uzavřeli dlužník a J. L. dne 23. 9. 1998 a 29. 10. 1998 smlouvy o půjčkách na částky 1 988 000 DM a 1 958 850 DM za účelem nabytí a sanace bytových nemovitostí. Jako jistota bylo zřízeno odpovídající zástavní právo na financovaném objektu a osobní ručení obou dlužníků. Dne 20. 2. 2006 vypověděl věřitel SU obchodní vztah k 31. 5. 2008 pro nehrazení splátek dle uzavřených smluv. Na základě jednání s dlužníky vzal věřitel SU výpověď zpět a stanovil podmínky pro odložení splátek. Protože dlužníci dluh i nadále řádně nespláceli, byla jim 8. 6. 2006 opět zaslána výpověď. Dne 18. 8. 2006 uzavřel věřitel SU s dlužníky dohodu o splátkách, na jejímž základě měli hradit částku 9000 EUR měsíčně; poslední řádná splátka byla uhrazena v lednu 2008, od té doby není hrazeno ničeho. Aktuální pohledávka SU vůči dlužníku jako ručiteli činí 832 326,40 EUR; o osobním ručení dlužníka byl sepsán notářský zápis (31. 8. 1998) a promlčecí doba podle německého práva činí 30 let. Svá tvrzení dokládal věřitel SU smlouvami o půjčce, dohodou o splátkách, přehledem zůstatku pohledávky a notářským zápisem a dovozoval, že dlužník má závazky z podnikatelské činnosti a že návrhem na povolení oddlužení sledoval nepoctivý záměr a ohrozil práva svých věřitelů (zejména kdyby v budoucnu došlo k osvobození dlužníka od placení pohledávek). Podáním ze dne 29. 1. 2009 vzal věřitel SU návrh na zrušení oddlužení zpět, s tím, že pohledávky za dlužníkem postoupil třetí osobě; řízení o tomto návrhu zastavil insolvenční soud usnesením ze dne 2. 2. 2009.

6) Během ledna 2009 uzavřeli dlužník a J. L. jako společníci společnosti LB smlouvu, kterou převedli nemovitosti v hodnotě dlužné částky nejprve na věřitele SU, který převedl vlastnické právo na společnost HK a následně byla vlastnická práva převedena na společnost KG. Podle sdělení společnosti KG (B-56), její dceřiná společnost byla kdysi společníkem společnosti LB a jejím cílem vždy bylo nemovitosti převzít; v tomto smyslu jednala s věřitelem SU od roku 2007. Dlužník a J. L. souhlasili s tím, že společnost KG projedná s věřitelem SU převzetí nemovitostí i se závazky a k převzetí závazků se společnost KG dlužníku a J. L. zavázala v roce 2007. To, že vyřízení celé záležitosti trvalo dlouhou dobu, nelze přičítat k tíži dlužníka, který mohl již od roku 2007 vycházet z toho, že vůči věřiteli SU nemá žádné závazky.

7) Podáním ze dne 5. 2. 2009 doplnil dlužník seznam majetku o obchodní podíly v zahraničních

společnostech, uváděje, že hodnoty těchto podílů jsou nulové. Dále doplnil seznam závazků o svůj údajný závazek ve výši 19 404 EUR (k zaplacení soudních výloh ve věci jím podané žaloby na nečinnost proti věřiteli FCH).

Dále insolvenční soud poukázal na obsah podání ze dne 31. 12. 2009 (doplněného podáním z 26. 1. 2010), jímž věřitel SA navrhl zrušení schváleného oddlužení, na přednes věřitele SA při nařízeném jednání, na vyjádření dlužníka k návrhu věřitele SA, na obranu dlužníka při nařízeném jednání a na vyjádření zástupce věřitelů.

Na tomto základě insolvenční soud - odkazuje na ustanovení § 405 a § 418 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) - nejprve zkoumal, zda lze zrušit schválené oddlužení plněním splátkového kalendáře, byl-li jím sledován nepoctivý záměr. K tomu uvedl, že podle obsahu insolvenčního spisu a provedeného dokazování a po slyšení dlužníka a jeho vyjádřeních má za to, že dlužník v návrhu na povolení oddlužení a v seznamech majetku a závazků záměrně uvedl zkreslené a nepravdivé informace tak, aby insolvenční soud tomuto návrhu vyhověl.

O majetku v zahraničí (obchodních podílech) informoval dlužník soud až v dodatečně předloženém seznamu majetku a seznamu závazků po více než půl roce od podání návrhu na povolení oddlužení. Ačkoliv dlužníku musela být známa existence dalších věřitelů v zahraničí (bez ohledu na to, že některé pohledávky mohl považovat za sporné), záměrně neuvedl jejich pohledávky v seznamu závazků. Věřitel FCH vedl proti dlužníku v zahraničí řízení a dlužník podával opravné prostředky, takže lze stěží předpokládat, že by dlužníku nebylo nic známo o tvrzené pohledávce věřitele FCH; totéž platí o pohledávce věřitele č. 5 (jde o LCH).

V době podání návrhu na povolení oddlužení musel dlužník také vědět, že jeho věřitelem (minimálně z titulu ručení) je věřitel SU, jehož pohledávka vůči dlužníku zanikla až dlouho po povolení oddlužení. Dlužníkovým věřitelem je i věřitel SA (byť se do řízení nepřihlásil včas), což dlužníku opět muselo být známo; je nerozhodné, kdo je ve smlouvě uveden jako hlavní dlužník a zda je pohledávka věřitele SA dostatečně zajištěna.

Ze shora uvedeného má insolvenční soud za zjištěné, že dlužník podaným návrhem na povolení oddlužení sledoval nepoctivý záměr. Tím, že v návrhu na povolení oddlužení záměrně neuvedl zahraniční věřitele, insolvenčnímu soudu v podstatě znemožnil postup podle § 430 insolvenčního zákona a dosáhl tak povolení oddlužení. Jednáním dlužníka (předložením neúplných seznamů majetku a závazků) byla zahraničním věřitelům minimálně ztížena možnost včas přihlásit pohledávky za dlužníkem (a stát se účastníky insolvenčního řízení) a kdyby dlužník splnil povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, insolvenčnímu soudu by nezbylo, než jej dle § 414 insolvenčního zákona osvobodit od placení pohledávek (insolvenční soud se domnívá, že to bylo dlužníkovým záměrem).

Odtud insolvenční soud uzavřel, že je nutno postupovat obdobně podle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře bezprostředně souviselo s tím, že dlužník v plném rozsahu neuvedl své známé zahraniční věřitele ani svůj majetek. Zahraniční věřitelé pohledávky do dne konání schůze, která hlasovala o přijetí způsobu oddlužení, nepřihlásili (s výjimkou věřitele č. 4 /jde o věřitele FCH/) a nemohli tak na schůzi hlasovat. Insolvenčnímu soudu nebyly v rozhodné době známy okolnosti případu, které by jinak odůvodňovaly postup podle § 403 insolvenčního zákona.

Otázkou, zda činnost dlužníka byla podnikáním nebo správou vlastního majetku, se insolvenční soud již nezabýval, uváděje, že její řešení by si vyžádalo další rozsáhlé dokazování, aniž by to mělo vliv na rozhodnutí ve věci.

Předpoklady postupu podle § 427 insolvenčního zákona insolvenční soud neshledal.

K odvolání dlužníka V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 5. 8. 2010 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud po přezkoumání napadeného usnesení i řízení, jež mu předcházelo, vyšel z ustanovení § 395 odst. 1 písm. a), § 397 odst. 1, § 402, § 405 a § 417 odst. 1 insolvenčního zákona, k čemuž především uvedl, že závěr, že oddlužení není přípustné podle § 389 insolvenčního zákona, má ve stadiu rozhodování o návrhu na povolení oddlužení za následek rozhodnutí o odmítnutí tohoto návrhu dle § 390 odst. 3 insolvenčního zákona. Je-li však takové zjištění učiněno soudem až po rozhodnutí o povolení oddlužení, má za následek neschválení oddlužení podle § 405 odst. 1 insolvenčního zákona.

Při rozhodování o návrhu na povolení oddlužení zákon zdůrazňuje roli soudu jako strážce společného zájmu věřitelů. Jestliže dlužník splňuje podmínky subjektivní přípustnosti oddlužení, poskytne věřitelům ekonomicky dostatečnou nabídku uspokojení jejich pohledávek a nelze-li mu přičíst nepoctivý záměr, pak soud za podmínek stanovených v § 395 až § 397 insolvenčního zákona oddlužení povolí. Rozhodnutí soudu přitom není závislé na případném odmítavém stanovisku jednotlivých věřitelů či skupin věřitelů. V jistém slova smyslu tedy může být oddlužení věřitelům (jak výše uvedeno) vnuceno; ti pak mají zásadní vliv jen na způsob oddlužení, samozřejmě v závislosti na majetkových poměrech dlužníka.

Soud proto nesmí připustit (pokračoval odvolací soud), aby oddlužení bylo dosaženo (povoleno či schváleno) v důsledku nepoctivého jednání dlužníka. Soud je tím, kdo věřitelům garantuje, že jim nebude „vnuceno“ oddlužení dlužníka, který sleduje nepoctivý záměr. Tato podmínka se prolíná zákonnou úpravou oddlužení (jak uvedeno výše) nejen ve stadiu povolování a schvalování oddlužení, ale též v průběhu plnění splátkového kalendáře a na samotném konci procesu oddlužení, respektive až po osvobození od placení pohledávek. Ukáže-li se totiž ve smyslu ustanovení § 417 odst. 1 insolvenčního zákona, že dlužník dosáhl oddlužení v důsledku nepoctivého, podvodného jednání, soud mu odejme osvobození podle § 414 a § 415 insolvenčního zákona.

Ustanovení § 418 insolvenčního zákona výslovně neupravuje, máje ji zjevně za samozřejmou, skutkovou podstatu zrušení schváleného oddlužení, jehož bylo dosaženo v důsledku nepoctivého záměru dlužníka. Za samozřejmou ji má právě proto, že ji spojuje s povinností soudu poskytnout věřitelům ochranu před nepoctivými záměry dlužníka i po schválení oddlužení. Jestliže kvalifikovaná skutková podstata nepoctivého záměru je právním důvodem pro odejmutí osvobození dlužníka ještě po 3 letech od právní moci rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek, pak by bylo v rozporu se zásadou spravedlivého insolvenčního řízení (§ 5 písm. a/ insolvenčního zákona), kdyby soud měl vyčkávat (po zjištění, že dlužník dosáhl povolení či schválení oddlužení podvodným jednáním) až na splnění celého splátkového kalendáře. Je tomu právě naopak; výhody, které dlužníku skýtá schválené oddlužení, jehož bylo dosaženo jen v důsledku podvodného jednání dlužníka, je třeba po zjištění nepoctivého záměru dlužníka odejmout za podmínek jinak stanovených v § 418 insolvenčního zákona. K takovému rozhodnutí, učiněnému ve prospěch všech věřitelů, nepotřebuje insolvenční soud, jako strážce jejich společného zájmu, ani návrh některého z věřitelů.

Odvolací soud proto uzavřel, že insolvenční soud správně kvalifikoval nepoctivý záměr dlužníka jako důvod pro zrušení schváleného oddlužení.

Na základě zjištění, která se podávají přímo ze spisu, insolvenční soud též správně dovedl (uvedl odvolací soud), že v dané věci byl dlužníkův návrh na povolení oddlužení veden zjevně nepoctivým záměrem.

V seznamu majetku a v seznamu závazků, které je dlužník povinen připojit k návrhu na povolení oddlužení, musí být uvedeny jednak náležitosti stanovené v § 104 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona, jednak zvláštní náležitosti stanovené v § 392 insolvenčního zákona. V seznamu závazků je dlužník ve smyslu § 104 odst. 3 insolvenčního zákona povinen uvést všechny osoby, o nichž je mu známo, že vůči němu mají nebo uplatňují pohledávky či jiná majetková práva. Totéž platí ohledně věřitelů, kteří vůči dlužníku mají či uplatňují právo na uspokojení ze zajištění.

Zvláštní význam mají v seznamu závazků údaje o zahraničních věřitelích dlužníka. Pravidelně totiž soud může čerpat údaje identifikující tyto věřitele právě jen z údajů uvedených dlužníkem. Jsou-li správné a přesné, soud je může ihned využít ke splnění povinnosti stanovené v § 430 insolvenčního zákona, oznámit zahájení insolvenčního řízení těmto zahraničním věřitelům, tj. doručit jim vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení zvláště (samozřejmě za předpokladu, že jde o známé věřitele s obvyklým místem pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska). Ochrana majetkových zájmů zahraničních věřitelů dlužníka je tedy přímo závislá na řádném plnění povinností, které dlužníku ukládá zákon v souvislosti s podáním insolvenčního návrhu, popřípadě návrhu na povolení reorganizace nebo návrhu na povolení oddlužení.

Náležitostem stanoveným v § 104 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona se dlužník ve vztahu k zahraničním věřitelům zcela vyhnul. Předestřel tak soudu, a tedy i věřitelům, pouze účelovou informaci o svých tuzemských věřitelích a zcela zamlčel existenci majetku a závazků v zahraničí (jmenovitě ve Spolkové republice Německo). Vytvořil tak jakési dva světy svých závazků; ten tuzemský, o němž soudu informace poskytl, a ten zahraniční, který zcela zamlčel. Je přitom lhostejno, jestli další průběh insolvenčního řízení ukáže, zda pohledávka věřitele SA (a dalších zahraničních věřitelů, kteří přihlásili pohledávky) bude skutečně zjištěna, popřípadě, zda tito věřitelé budou zajištěnými věřiteli. Dlužník má totiž povinnost v seznamu uvést ty věřitele (tedy i zahraniční), kteří vůči němu uplatňují pohledávky, popřípadě právo na uspokojení ze zajištění. Dlužníku bylo známo (ostatně na smlouvě o úvěru uzavřené s uvedeným věřitelem byl i on sám uveden jako dlužník), že tu jsou zahraniční věřitelé, kteří vůči němu uplatňují své pohledávky a právo na uspokojení ze zajištění. Přesto je v seznamech majetku a závazků zamlčel a vytvořil tak představu, či spíše iluzi, že má pouze tuzemské věřitele s omezenou výší pohledávek, která mu umožňuje vyhovět ekonomickým podmínkám pro povolení a schválení oddlužení. Jen tím, že dlužník tyto údaje záměrně neuvedl, tedy je zamlčel ve snaze podvodně se zbavit svých závazků (a další řízení ukáže, zda jde o závazky z podnikatelské činnosti dlužníka) ve vztahu k zahraničním věřitelům, mohl dosáhnout oddlužení ve vztahu k tuzemským věřitelům, které uvedl v návrhu na povolení oddlužení.

Takovému podvodně dosaženému oddlužení nelze poskytnout právní ochranu, byť ve stadiu po jeho schválení, jelikož narušuje principy řešení dlužníkovy úpadku vyjádřené v ustanovení § 1 písm. a) insolvenčního zákona. Tím odvolací soud též zdůrazňuje, že řešení úpadku oddlužením, které zahrnuje jen některé z dlužníkových věřitelů, je vždy ze svého principu nespravedlivé, a nelze v něm proto nadále pokračovat.

Insolvenční soud proto správně zrušil schválené oddlužení, jelikož bylo dosaženo podvodným jednáním dlužníka (srov. též ustanovení § 417 odst. 1 insolvenčního zákona). Za dané situace nepřichází v úvahu jiné rozhodnutí, než řešení dlužníkovy úpadku konkursem (§ 418 odst. 1 insolvenčního zákona) a rozhodnutí insolvenčního soudu je (tudíž) věcně správné ve všech dotčených výrocích.

Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř., namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu

řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatel řešení následujících otázek:

- 1) *Může insolvenční soud zrušit schválené oddlužení proto, že dlužník sledoval návrhem na povolení oddlužení nepoctivý záměr?*
- 2) *Lze usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka při podání návrhu na povolení oddlužení pouze proto, že neuvedl v seznamu svého majetku majetek, který je zjevně bez jakékoliv hodnoty, a proto, že v seznamu svých závazků neuvedl tvrzené závazky, které neuznává a jejichž existenci zásadně odmítá?*

V mezích ohlášeného dovolacího důvodu pak dovolatel namítá, že:

- 1) *O zrušení schváleného oddlužení bylo rozhodnuto bez zákonného podkladu.*
- 2) *Zjištění, že dlužník sledoval návrhem na povolení oddlužení nepoctivý záměr, je zjevně nesprávné.*

K těmto výhradám pak v jednotlivostech uvádí následující.

Ad 1)

Usnesení obou soudů jsou nezákonná, když insolvenční soud vydal usnesení o zrušení oddlužení v takovém stadiu insolvenčního řízení, ve kterém to insolvenční zákon ani jiný právní předpis pro soudem deklarovaný důvod nepřipouští. Ustanovení § 418 odst. 1 insolvenčního zákona (totiž) obsahuje taxativní výčet důvodů pro zrušení schváleného oddlužení, k nimž tvrzený nepoctivý záměr dlužníka při podání návrhu na povolení oddlužení nepatří.

Nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení oddlužení může být v souladu s ustanovením § 395 odst. 1 insolvenčního zákona toliko důvodem pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení soudem, nikoliv však pro následné zrušení již schváleného oddlužení.

Jestliže insolvenční soud zjistí okolnosti, které odůvodňují domněnku, že návrhem na povolení oddlužení byl sledován nepoctivý záměr (což dlužník odmítá), až poté, co schválí oddlužení, nemůže z tohoto důvodu oddlužení zrušit. Naopak musí dlužníku umožnit realizaci schváleného oddlužení a případně také (v souladu s § 413 insolvenčního zákona) rozhodnout o splnění oddlužení.

Argument odvolacího soudu, že „ustanovení § 418 insolvenčního zákona výslovně neupravuje, má je zjevně za samozřejmou, skutkovou podstatu zrušení schváleného oddlužení, jehož bylo dosaženo v důsledku nepoctivého záměru dlužníka“, s tím, že „za samozřejmou ji má právě proto, že ji spojuje s povinností soudu poskytnout věřitelům ochranu před nepoctivými záměry dlužníka i po schválení oddlužení“, neobstojí, neboť je v přímém rozporu s taxativním výčtem zákonných důvodů, pro které lze zrušit schválené oddlužení. Taková interpretace jednoznačné zákonné úpravy je nepřípustná a neslučitelná s interpretací právních norem v právním státě.

Nemůže obstát ani argument insolvenčního soudu, že schválené oddlužení lze zrušit na základě obdobné aplikace ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Povinnosti dlužníka (v intencích posledně označeného ustanovení) vymezuje pro oddlužení plněním splátkového kalendáře ustanovení § 412 odst. 1 insolvenčního zákona a je nepochybné, že takto vymezeným povinností nelze podřadit informační povinnost dlužníka o existenci jeho majetku, popřípadě o existenci jeho věřitelů před schválením oddlužení. Dlužník plní veškeré povinnosti dle § 412 odst. 1 insolvenčního zákona řádně, přičemž ani insolvenční soud nenamítá opak.

Dovolatel je přesvědčen, že oba soudy uplatnily „nesmírně širokou“ interpretaci ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, jestliže mu podřazují skutečnost, že soud schválil oddlužení na základě nepřesného seznamu závazků dlužníka. Tím, že soudy rozhodly o zrušení schváleného oddlužení proto, že dlužník sledoval návrhem na povolení oddlužení nepoctivý záměr, provedly nepřipustně široký výklad insolvenčního zákona.

Dle dovolatele je důvod se domnívat, že nezákonnost obou usnesení dosahuje takové intenzity, že zasahuje do práva dlužníka na zákonný proces ve smyslu ustanovení článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, vzhledem k článku 95 odst. 1 Ústavy, když soud v žádném případě není oprávněn vykládat zákon tak, aby jej de facto svévolně dotvářel či doplňoval.

Nad rámec výše uvedeného dovolatel dodává, že neobstojí argument insolvenčního soudu, že kdyby byli sporní věřitelé přihlášení, zřejmě by podali námitky proti schválenému oddlužení (§ 403 insolvenčního zákona), když zajištění věřitelé, mezi něž patřil i věřitel SA, nemají právo podávat námitky a pohledávky věřitele FCH a věřitele SU by „taktéž již nemusely zcela nutně figurovat v tomto procesu“, protože by byly popřeny. Není tedy zcela jisté, že by se uplatnila domněnka soudu ohledně postupu dle § 403 insolvenčního zákona.

Ad 2)

Nesprávné „zjištění“ soudů, že dlužník sledoval návrhem na povolení oddlužení nepoctivý záměr, vychází z toho, že:

a) O majetku sestávajícím z obchodních podílů v zahraničí informoval dlužník soud (v dodatečně předloženém seznamu majetku a seznamu závazků) až po více než půl roce od podání návrhu na povolení oddlužení.

b) V seznamu závazků dlužník záměrně neuvedl pohledávky věřitele FCH, věřitele SU a věřitele SA, ačkoliv mu byla známa jejich existence.

Dlužník popírá, že by návrhem na povolení oddlužení sledoval nepoctivý záměr. Skutečnosti, ze kterých soudy toto zjištění dovozují, „mají jiné a bezesporu zcela ospravedlnitelné zdůvodnění“.

Ad a)

Poté, co se dlužník přestěhoval do České republiky, zanechal ve Spolkové republice Německo podíly ve třech společnostech, které již nevyvíjejí žádnou významnější ekonomickou činnost; hodnota těchto podílů je s ohledem na majetek a závazky společností nulová. Proto dlužník opomněl podíly (jako zcela nepodstatné) uvést v seznamu majetku.

Dlužník se navíc domníval, že pro účely insolvenčního řízení v České republice není rozhodující majetek v zahraničí. V této souvislosti dlužník připomíná, že seznam majetku doplnil o ony podíly bez zbytečného odkladu poté, co k tomu byl vyzván insolvenčním soudem během zvláštního přezkumného jednání konaného 26. 1. 2009. Uvedené opomenutí bezesporu nemohlo mít a nemělo žádný vliv (vzhledem k hodnotě podílů) na souhlas věřitelů nebo rozhodnutí soudu o povolení oddlužení. Tento závěr ostatně dokládá i skutečnost, že po doplnění seznamu majetku a seznamu závazků neučinil žádný krok soud ani věřitelé.

Z uvedeného je dle dovolatele zřejmé, že v tom, že při podání návrhu na povolení oddlužení nedopatřením neuvedl v seznamu majetku obchodní podíly v zahraničních společnostech (jejichž hodnota je nulová), nelze spatřovat nepoctivý záměr, kterým by se jakkoli snažil ovlivnit rozhodnutí soudu o povolení oddlužení ve svůj prospěch (a k tíži věřitelů).

Ad b)

Existenci pohledávky věřitele FCH dlužník odmítá, máje tento nárok podle německého práva za neoprávněný. V této souvislosti dovolatel podotýká, že soudní řízení vedená ohledně této pohledávky v Německu a v České republice nebyla doposud pravomocně ukončena, takže je namístě, že pohledávku odmítá a že ji nepovažuje za svůj závazek.

Na uvedeném nemůže nic změnit ani to, že s pohledávkou věřitele FCH je v insolvenčním řízení (respektive v incidenčním sporu o určení její neexistence zahájeném žalobou insolvenčního správce z 25. 2. 2009) nakládáno (přes dlužníkův nesouhlas) jako s pohledávkou vykonatelnou. K tomu dovolatel podotýká, že ve skutkově obdobné věci vedené u insolvenčního soudu pod sp. zn. MSPH 91 INS 1922/2008 (ohledně dlužníka J. L.) je obdobná (respektive totožná) pohledávka věřitele FCH pokládána za nevykonatelnou a onen věřitel tam nepodal žalobu na určení pohledávky. Závěr insolvenčního soudu (že dlužník pochybil, jestliže neuvedl v seznamu majetku a závazků pohledávku věřitele FCH) je „nepochybně mylný“, neboť by bylo „zcela absurdní“, kdyby dlužník musel v tomto seznamu uvádět nároky, které odmítá a jejichž existence nebyla do rozhodnutí o povolení oddlužení ani potvrzena pravomocným rozhodnutím. Je proto „nepochybné“, že dlužníka nelze podezírat z nepoctivého záměru při podání návrhu na povolení oddlužení, natož mu jej prokázat.

Pohledávka věřitele SU pak byla v době rozhodování o povolení oddlužení pohledávkou vůči dlužníku „pouze z formálního hlediska“; závazek dlužníka totiž ještě před zahájením insolvenčního řízení převzala (zavázala se jej uhradit) společnost KG. Dlužník ji proto nevnímal jako pohledávku vůči sobě. Pravdivost tvrzení o převzetí závazku potvrzuje skutečnost, že společnost KG závazek za dlužníka skutečně splnila a věřitel SU vzal přihlášku pohledávky zpět. Ani v tomto případě nelze (tedy) dlužníka podezírat z toho, že tím, že při podání návrhu na povolení oddlužení neuvedl pohledávku věřitele SU v seznamu závazků, sledoval nepoctivý záměr.

Povinnost uvést v seznamu závazků pohledávku věřitele SA je (dle dovolatele) taktéž více než sporná a z toho, že nebyla uvedena v seznamu závazků, nelze v žádném případě usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka při podání návrhu na povolení oddlužení.

Dlužník v průběhu insolvenčního řízení opakovaně uvedl, že jde o pohledávku vůči společnosti LB, nikoliv o pohledávku vůči němu; dlužník proto v žádném případě nebyl povinen uvést ji v seznamu závazků.

Pohledávka je nadto zcela zajištěna zástavním právem k nemovitostem v Německu, vlastněným společností LB.

Kdyby dlužník uvedl závazek a majetek společnosti LB v seznamu majetku a závazků, nepostupoval by správně (jde o závazky a majetek jiného subjektu); současně by to ale nic nezměnilo na majetkové situaci dlužníka, ani na postavení ostatních věřitelů, neboť věřitel SA by pohledávku zcela uspokojil z předmětu zajištění.

Při vědomí těchto skutečností a v zájmu vyloučení jakýchkoliv pochybností o poctivosti svého záměru dlužník prostřednictvím svých právních zástupců ze své iniciativy, na své náklady a ze své dobré vůle informoval (14. 8. 2008) věřitele SA o zahájeném insolvenčním řízení a ten to vzal na vědomí (jak dokládá dopis z 29. 8. 2008).

Ze všech těchto skutečností opět v žádném případě nelze dovozovat, že by dlužník podáním návrhu na povolení oddlužení sledoval nepoctivý záměr. Také ohledně pohledávky věřitele SA se vede doposud neukončený spor.

Ačkoliv nelze předjímat výsledek řízení o pohledávkách věřitele FCH a věřitele SA, samotná spornost

pohledávek „vylučuje úmysl dlužníka sledovat rozhodnutím o povolení oddlužení nepoctivý záměr tím, že je neuvedl v seznamu závazků“; dlužník je totiž nepovažuje za své závazky.

Nepoctivý záměr měl dle soudu spočívat v tom, že dlužník v návrhu na povolení oddlužení záměrně neuvedl zahraniční věřitele, čímž soudu znemožnil postup podle § 430 insolvenčního zákona a hodlal tak dosáhnout toho, aby soudu nezbylo, než jej osvobodit od placení pohledávek.

S touto domněnkou dovolatel „zásadně nesouhlasí“, s tím, že ji vylučuje minimálně to, že sám informoval věřitele SA o zahájení insolvenčního řízení. Dlužník tedy podáním návrhu na povolení oddlužení nesledoval nepoctivý záměr a opačný závěr obou soudů není správný.

Věřitel SA ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřijatelné, případně zamítnout jako nedůvodné, přičemž v jednotlivostech svůj procesní postoj odůvodňuje následovně.

A) K přípustnosti dovolání.

Věřitel SA především vyslovuje pochybnost o tom, zda usnesení o prohlášení konkursu podle insolvenčního zákona je usnesením „ve věci samé“ a upozorňuje, že dovolatelem formulované otázky zásadního právního významu se netýkají tohoto výroku, nýbrž výroku o zrušení schváleného oddlužení.

První z dovolatelem položených otázek nepokládá věřitel SA za otázku zásadního právního významu, jelikož nebyla rozhodnuta v rozporu se zněním a účelem zákona a není odvolacími soudy nebo dovolacím soudem řešena rozdílně. K tomu věřitel SA cituje jako přílehlavou pasáž z napadeného rozhodnutí a dovolává se i odborné literatury, konkrétně z díla Kotoučová, J. a kolektiv: Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, pasáž na str. 969, podle které ustanovení § 418 insolvenčního zákona obsahuje: „procesně racionální koncepci, která vychází z toho, že pokud by se kdykoli v průběhu realizace, resp. provádění schváleného oddlužení ukázalo, že dotčené podmínky oddlužení nebudou splněny, ztrácí další pokračování procesu řešení dlužníkovy úpadku v režimu úpravy oddlužení opodstatnění. Je totiž zřejmé, že cíl, resp. účel tohoto alternativního způsobu řešení dlužníkovy úpadku nedojde naplnění.“

Druhou z dovolatelem položených otázek nepokládá věřitel SA za otázku zásadního právního významu proto, že v konkrétním případě rozhodl soud zcela v rámci své zákonné pravomoci, která jej opravňuje posoudit podle konkrétních okolností případu, zda dlužník sleduje podaným návrhem na povolení oddlužení nepoctivý záměr. V této souvislosti odkazuje věřitel SA na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. (správně sen. zn.) [29 NSČR 1/2008](#) (jde o usnesení ze dne 27. 1. 2010, uveřejněné pod číslem 88/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 88/2010, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu), konkrétně na pasáž, podle které: „V rámci této úpravy je na uvážení insolvenčního soudu podle konkrétních okolností případu a v závislosti na výsledku předchozího insolvenčního řízení posoudit, zda je důvod zamítnout návrh na povolení oddlužení podaný v novém insolvenčním řízení proto, že jím dlužník sleduje nepoctivý záměr“.

Přezkoumávání konkrétních skutkových okolností již v tomto stádiu řízení není (dle mínění věřitele SA) možné; otázka nadto nepřesahuje významem rámeček daného sporu.

B) K důvodnosti dovolání.

1) K tomu, zda o zrušení schváleného oddlužení bylo rozhodnuto bez zákonného podkladu.

Při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nevymezuje povinnosti dlužníka jen § 412 odst. 1 insolvenčního zákona. K podstatným povinnostem dlužníka patří i další povinnosti; např.

povinnost součinnosti při zjišťování majetkové podstaty a závazků dlužníka, které dlužník zjevně porušil (potud věřitel SA opět odkazuje na dílo Kotoučová, str. 971, jakož i na dílo Zelenka, J. a kolektiv: Insolvenční zákon. Poznámkové vydání s důvodovou zprávou. 1. vydání, Praha, Linde 2007, str. 634 a na dílo Kozák, J. – Budín, P. – Dadam, A. – Páchl, L: Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Praha. ASPI, a. s. 2008, str. 604).

Úvahu, podle které insolvenční soud pochybil, usuzoval-li, že kdyby byli přihlášení zahraniční věřitelé, bylo by možné postupovat dle § 403 insolvenčního zákona, dlužník neprávne zpochybňuje tvrzením, že zajištěný věřitel nemá právo podávat námitky. K tomu věřitel SA poukazuje na definici obsaženou v § 2 písm. g) insolvenčního zákona. Kdyby se soud ztotožnil s tvrzením, že zastavené nemovitosti nepatří do majetkové podstaty dlužníka, pak by ovšem nešlo o zajištěného věřitele. Kdyby zastavené nemovitosti naopak patřily do majetkové podstaty, šlo by o další z řady okolností ukazujících na nepoctivý záměr dlužníka, jenž nemovitosti neuvedl v seznamu majetku.

Nepoctivý záměr dlužníka by měl být (v souladu s výše uvedeným) vždy promítnut do rozhodnutí soudu o zrušení schváleného oddlužení, i kdyby se tak mělo stát analogickou aplikací zákona (která ale není nutná). Pouze záměrným neuvedením zahraničních věřitelů znemožnil dlužník postup podle § 430 insolvenčního zákona a ztížil těmto věřitelům možnost přihlásit pohledávky a hlasovat o způsobu řešení dlužníkovy úpadku. Ke schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře došlo v důsledku dlužníkovy chování a bylo by absurdní, kdyby je soud nemohl zrušit.

2) Ke zjištění, že dlužník sledoval návrhem na povolení oddlužení nepoctivý záměr.

Věřitel SA potud přitakává závěru obou soudů. O podílech v zahraničních společnostech informoval dlužník až v dodatečně předloženém seznamu majetku a seznamu závazků po více než půl roce od podání návrhu na povolení oddlužení.

Přestože mu musela být známa existence dalších věřitelů v zahraničí (bez ohledu na to, že některé pohledávky mohl považovat za sporné), dlužník jejich pohledávky neuvedl záměrně v seznamu závazků, a to dokonce ani v dodatečně lhůtě stanovené insolvenčním soudem v usnesení vyhlášeném během zvláštního přezkumného jednání konaného 26. 1. 2009.

Dlužníkovy tvrzení, že pohledávka věřitele SA je pohledávkou vůči společnosti LB, není důvodné (jak dovodily oba soudy), neboť dlužník je ve smlouvách o půjčce uváděn jako dlužník vedle společnosti LB a J. L. Věřitel SA přitom již v přihlášce pohledávky, která byla součástí návrhu na zrušení oddlužení, uvedl, že jako zajištění (jistota) půjček byl zřízen i tzv. „Grundschuld“ (zajišťovací institut německého práva, který lze přeložit do češtiny jako „pozemkový dluh“ /zastavení pozemku tím způsobem, že pozemek zajišťuje vyplacení určité částky/). O zřízení zástavního práva byl sepsán notářský zápis, v němž dlužník zároveň převzal osobní ručení za zaplacení peněžitých pohledávek ze smluv o půjčce bez ohledu na předchozí realizaci zástavy. Jde o formu ručení dle německého práva, kterým se dlužníci podvolují možnosti okamžitého nuceného výkonu („sofortige Zwangsvollstreckung“).

Tvrzení dlužníka, že jej informoval o zahájení insolvenčního řízení dopisem ze 14. 8. 2008, má věřitel SA za zavádějící a účelové, udávaje, že dlužník takový dopis insolvenčnímu soudu ani nepředložil.

N e j v y š š í s o u d dovolání z části odmítl, ve zbývajících částech dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

S přihlédnutím k době vydání dovolání napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 9. 9. 2010, tj. naposledy ve znění zákona č. 227/2009 Sb.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

Dovolání v dané věci může být přípustné jen podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (tedy tak, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam).

Podmínka, aby šlo o usnesení, jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto v insolvenčním řízení „ve věci samé“, je splněna jak ve vztahu k potvrzení výroku o zrušení schváleného oddlužení, tak ve vztahu k potvrzení výroku o prohlášení konkursu na majetek dlužníka (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. [29 NSČR 30/2010](#), uveřejněné pod číslem 96/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Opravný prostředek (odvolání, dovolání, žaloba pro zmatečnost) směřující proti rozhodnutí insolvenčního soudu o prohlášení konkursu na majetek dlužníka může uspět jen tehdy, jsou-li jeho prostřednictvím zpochybněny předpoklady pro vydání rozhodnutí o prohlášení konkursu. Skutečnost, že rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka může být (v podobě závislého výroku) zrušeno (a to i tehdy, nebylo-li vůbec napadeno opravným prostředkem) v důsledku úspěšně podaného opravného prostředku proti rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení, nemá žádného vlivu na závěr, že argumenty, jimiž lze účinně brojit proti rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení, jsou ve vztahu k rozhodnutí o prohlášení konkursu právně bezvýznamné (srov. *mutatis mutandis* usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 12/2011](#), uveřejněné pod číslem 110/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

V dané věci (jak správně vystihl ve vyjádření k dovolání věřitel SA) dovolatel (jenž napadá usnesení odvolacího soudu jako celek) soustřeďuje dovolací argumentaci proti rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení (předpoklady současného prohlášení konkursu se nezabývá). Nejvyšší soud tudíž dovolání v dotčeném rozsahu odmítl podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř. jako nepřipustné (věcné přezkoumání výroku o zrušení oddlužení dovolacím soudem i tak může vést k odklizení napadeného usnesení v rozsahu, v němž odvolací soud potvrdil i výrok o prohlášení konkursu, a to cestou závislého výroku dle § 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o zrušení schváleného oddlužení, je Nejvyšší soud shledává přípustným podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje Nejvyšší soud řešení otázek dovoláním předestřených a dovolacím soudem dosud nezodpovězených.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný

dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Z ustanovení § 5 písm. a) insolvenčního zákona se podává, že k zásadám, na nichž zejména spočívá insolvenční řízení, patří i zásada, podle které insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů.

Podle ustanovení § 395 insolvenčního zákona insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že jím je sledován nepoctivý záměr (odstavec 1 písm. a/). Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (odstavec 2 písm. b/).

Dle ustanovení § 405 insolvenčního zákona insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení; v případě uvedeném v § 402 odst. 5 tak rozhodne namísto rozhodnutí o způsobu oddlužení (odstavec 1). Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem (odstavec 2).

Z ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona dále plyne, že splní-li dlužník řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud po slyšení dlužníka usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.

Ustanovení § 417 odst. 1 insolvenčního zákona pak určuje, že osvobození podle § 414 a 415 insolvenční soud dlužníku odejme, jestliže na základě návrhu podaného některým z dotčených věřitelů do 3 let od jeho pravomocného přiznání vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům; to neplatí, jestliže věřitel, který návrh podal, mohl takovou námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníku.

Dle ustanovení § 418 insolvenčního zákona insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem, jestliže a) dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo b) se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, nebo c) v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení plánu oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, anebo d) to navrhne dlužník (odstavec 1). Rozhodnutí podle odstavce 1 může insolvenční soud vydat, jen dokud nevezme na vědomí splnění oddlužení. Učiní tak po jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, který zrušení oddlužení navrhl. Rozhodnutí podle odstavce 1 písm. a) až c) může insolvenční soud vydat i bez návrhu (odstavec 3).

1) K výhradě, že o zrušení oddlužení bylo rozhodnuto bez zákonného podkladu.

Z dikce ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona plyne (aniž by jazykový výklad zkoumaného ustanovení odporoval výkladu teleologickému nebo systematickému), že pro účely

posouzení, zda je důvod zrušit schválené oddlužení a současně rozhodnout o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem, jelikož dlužník neplní povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, není omezujícím (rozhodným) kritériem (vyklučujícím vydání takového rozhodnutí) to, zda dlužník „zavinil“, že neplní povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nýbrž to, zda dlužník takto neplní „podstatné“ povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení.

Výčet těchto povinností je obsažen v ustanovení § 412 insolvenčního zákona, jež určuje, že po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen a) vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat, b) hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře, c) bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání, d) vždy k 15. lednu a k 15. červenci kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců, e) nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení, f) neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody, g) nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit (odstavec 1). Právní úkon, kterým dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl (odstavec 3).

V této souvislosti se klade otázka, zda dlužník má za trvání schváleného (lhostejno, jakým způsobem) oddlužení i jiné povinnosti podřaditelné režimu § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

Již z dikce § 395 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona je zřejmé, že ústředním principem vedoucím způsobu řešení dlužníkovy úpadku oddlužením (jenž má po skončení insolvenčního řízení vyústit v rozhodnutí, jímž bude dlužník zbaven povinnosti k úhradě zbytku svých dluhů) je zásada poctivosti dlužníka (§ 395 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a zodpovědného přístupu dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení). Proto je otázka poctivosti dlužníkových záměrů a otázka, zda dlužník v insolvenčním řízení nekoná lehkomyšlně či nedbale, zkoumána nejen při povolení oddlužení (§ 395 odst. 1 písm. a/, odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona), nýbrž i při posouzení zda má být oddlužení schváleno (§ 405 odst. 1 insolvenčního zákona), ale (dokonce) i po skončení insolvenčního řízení (coby důvod pro odejmutí přiznaného osvobození od placení zbytku dluhů) (§ 417 odst. 1 insolvenčního zákona).

Ačkoliv dikce § 417 odst. 1 insolvenčního zákona definuje tam popsané jednání dlužníka výslovně jen coby důvod k odnětí již přiznaného osvobození, teleologickému výkladu příslušných ustanovení insolvenčního zákona odpovídá, že vyjde-li stejné jednání dlužníka najevo ještě před rozhodnutím o přiznání osvobození, bude namíste takové osvobození dlužníku nepřiznat, přičemž kritériem, o jehož nesplnění v daném stadiu věci půjde, bude (v souladu s dikcí § 414 odst. 1 insolvenčního zákona) to, že dlužník nesplnil „řádne a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení“.

Ve stejném duchu je nutno vykládat povinnosti dlužníka při aplikaci ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. To, že insolvenčnímu soudu je výslovně předepsáno zkoumat poctivost dlužníkových záměrů a jeho případný lehkomyšlný nebo nedbalý přístup k plnění povinností v insolvenčním řízení při povolení oddlužení a při jeho schválení (§ 395 odst. 1 písm. a/, odst. 2 písm. b/, § 405 odst. 1 insolvenčního zákona), neznamená, že dlužník není povinen chovat se poctivě a vyhnout se lehkomyšlnému a nedbalému plnění svých povinností po celou dobu trvání insolvenčního řízení. Stejně tak skutečnost, že nepoctivost dlužníkovy záměru nebo jeho lehkomyšlný či nedbalý

přístup vyšly v insolvenčním řízení najevo až dodatečně (po schválení oddlužení), nezabavuje insolvenční soud povinnosti zajistit, aby účastníci insolvenčního řízení nebyli takovým nepoctivým, lehkomyšlným nebo nedbalým konáním dlužníka nespravedlivě poškozeni nebo nedovoleně zvýhodněni (§ 5 písm. a/ insolvenčního zákona).

Povinnost dlužníka sledovat navrženým oddlužením ve smyslu § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona poctivý záměr trvá po celou dobu oddlužení (i po schválení oddlužení); po celou tuto dobu je poctivost dlužníkovou záměru při oddlužení povinen zkoumat insolvenční soud a reagovat (z úřední povinnosti) na skutečnosti, z nichž se podává, že dlužník nesledoval oddlužením poctivý záměr, jakmile vyjdou v insolvenčním řízení najevo.

Vyjde-li po schválení oddlužení najevo, že dlužník navrženým oddlužením sledoval nepoctivý záměr, je to důvodem ke zrušení schváleného oddlužení podle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

2) K tomu, zda dlužník vskutku sledoval návrhem na povolení oddlužení nepoctivý záměr.

V usnesení ze dne 28. 7. 2011, sen. zn. [29 NSČR 14/2009](#), uveřejněném pod číslem 14/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 14/2012“), Nejvyšší soud vysvětlil, že ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Vedle okolností příkladmo vypočtených (jako ty, z nichž lze usuzovat na dlužníkuv nepoctivý záměr při podání návrhu na povolení oddlužení) v ustanovení § 395 odst. 3 insolvenčního zákona, s nimiž je soud povinen se vypořádat (vyjdou-li v insolvenčním řízení najevo) vždy, tak bude závěr, že dlužník sleduje podáním návrhu na povolení oddlužení nepoctivý záměr, závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení.

Tomuto závěru je nutno přizpůsobit i míru přezkumné činnosti dovolacího soudu při posouzení správnosti závěru odvolacího soudu, že dlužník sledoval oddlužením nepoctivý záměr.

Z ustanovení § 104 odst. 2 insolvenčního zákona se podává, že v seznamu majetku je dlužník povinen označit jednotlivě svůj majetek, včetně pohledávek. U pohledávek stručně uvede skutečnosti, na kterých se zakládají, a uvede jejich výši; výslovně se dále vyjádří k jejich dobytosti. U majetku, včetně pohledávek, o kterých probíhá soudní nebo jiné řízení, nebo ohledně nichž již bylo příslušným orgánem rozhodnuto, dlužník tato řízení (rozhodnutí) označí.

Dikce uvedeného ustanovení je jednoznačná v tom, že dlužník je povinen uvést v seznamu majetku veškerý svůj majetek. Hodnocení, zda jde o majetek zpeněžitelný v insolvenčním řízení, není na dlužníku. Jinak řečeno, dlužníkovou subjektivní představa, že určitý majetek, jenž je obecně (druhově) vnímán jako majetek hodnotný, má nulovou hodnotu, se může promítnout v seznamu majetku v údajích o dlužníkem odhadované hodnotě majetku, nikoli tak, že dlužník tento majetek (v daném případě podíly v zahraničních společnostech) v seznamu majetku pomine.

K dovolatelově výhradě, že nebylo jeho povinností uvádět v seznamu závazků pohledávky věřitelů, které neuznává, Nejvyšší soud poukazuje na dikci ustanovení § 104 odst. 3 insolvenčního zákona. To určuje, že v seznamu závazků je dlužník povinen jako své věřitele označit všechny osoby, o kterých je mu známo, že vůči němu mají pohledávky nebo jiná majetková práva, nebo které vůči němu pohledávky nebo jiná majetková práva uplatňují. Jsou-li věřiteli dlužníka osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, musí dlužník tyto skutečnosti výslovně uvést. Dlužník v seznamu závazků stručně uvede, které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč. Má-li dlužník věřitele, o kterých je mu známo, že proti němu mají právo na uspokojení ze

zajištění, nebo kteří toto právo proti němu uplatňují, uvede je odděleně. U pohledávek těchto věřitelů dále označí věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, u kterých se uplatňuje uspokojení ze zajištění, včetně údaje o tom, které movité věci se nacházejí v držení věřitele nebo třetí osoby, dále označení druhu zajištění a důvodu jeho vzniku. Dále dlužník uvede, zda a v jakém rozsahu právo na uspokojení ze zajištění popírá a proč. Výkladem ustanovení § 104 odst. 3 insolvenčního zákona se Nejvyšší soud zabýval v usnesení ze dne 1. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 38/2010](#), uveřejněném pod číslem 83/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, přičemž z tohoto rozhodnutí i z dikce § 104 odst. 3 insolvenčního zákona se jednoznačně podává, že dlužník je povinen uvést v seznamu závazků i pohledávku, jejíž pravost (důvodnost) zpochybňuje (jinak by byl požadavek zákona, aby dlužník v seznamu závazků stručně uvedl, „které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč“, zbytečný). Srov. ostatně zvláštní část důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, jež projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120. K § 104 osnovy (jenž byl přijat v nezměněné podobě platné dosud) se tam uvádí, že: „Předložení seznamu závazků a věřitelů dlužníkem pak má význam i z hlediska pozdější fáze insolvenčního řízení, které je vyhrazeno popírání přihlášených pohledávek. Dlužníku se totiž na jedné straně ukládá, aby do uvedeného seznamu zařadil i pohledávku, jejíž uplatnění věřitelem pokládá za nedůvodné, na druhé straně je však po něm žádáno, aby se výslovně vyjádřil k tomu, které z pohledávek věřitelů zařazených na seznam popírá a proč; obdobně to platí pro právo na uspokojení ze zajištění“.

V tom, že dlužník v seznamu závazků zamlčel některé své věřitele (ty zahraniční) a že v seznamu svého majetku neoznačil část svého majetku (podíly v zahraničních společnostech), pak s přihlédnutím k [R 14/2012](#) Nejvyšší soud spatřuje vzorový příklad toho, že dlužník sledoval oddlužením nepoctivý záměr. Úsudek odvolacího soudu, že dlužník takto (nepoctivě) oddělil svět tuzemského majetku a tuzemských věřitelů od světa zahraničního (tím, že pomlčel o zahraničním majetku a o svých zahraničních věřitelích), je přiléhavý.

Na tomto základě Nejvyšší soud uzavírá, že dovolateli se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost napadeného rozhodnutí v rozsahu týkajícím se výroku o zrušení schváleného oddlužení zpochybnit nepodařilo. Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání v této části zamítl jako neopodstatněné (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).